

Vanr. prof. dr. sc. Edina Solak

Doc. dr. sc. Mirza Bašić

NEKA ZAPAŽANJA U VEZI S NOMINALIZACIJOM, ATRIBUCIJOM I ADVERBIJALIZACIJOM U DJELU *DÎVÂNÜ LÜGÂTİ'T-TÜRK*

Sažetak

*U gramatičkoj strukturi turkijskih jezika nominalizacija, atribucija i adverbijalizacija jesu procesi u okviru kojih se ishodišne rečenice s finitnim predikatom preoblikuju u infinitne glagolske oblike. Takvim se infinitnim glagolskim oblicima izražava sintaksička subordinacija koja je karakteristična za gramatičku strukturu turkijskih jezika. U radu se analiziraju gramatičke i značenjske strukture infinitnih glagolskih oblika koji nastaju preoblikom ishodišnih rečenica u procesima nominalizacije, atribucije i adverbijalizacije u djelu autora Mahmuda Kašgarija pod naslovom *Dîvânü Lügâti't-Türk*. Jedna takva analiza trebala bi dati doprinos boljem razumijevanju rečenične subordinacije u rečeničnome ustroju turkijskih jezika.*

Ključne riječi: nominalizacija, atribucija, adverbijalizacija, sintaksička subordinacija, Mahmud Kašgari

UVOD

U gramatičkoj strukturi turkijskih jezika sintaksička subordinacija označava se infinitnim glagolskim oblicima koji nastaju preoblikom ishodišnih rečenica u procesima nominalizacije, atribucije i adverbijalizacije. Primarni cilj ovoga rada jeste analizirati takve procese u enciklopedijskome filološkom djelu *Dîvânü Lügâti't-Türk* autora Mahmuda Kašgarija. U radu se kao temeljni izvor građe koristi prijevod Besima Atalaya koji je objavljen u tri toma i u kojem je originalni tekst ispisan i latiničnim pismom te je preveden i na savremeni turski jezik. Rad je podijeljen u tri dijela. U prvome dijelu rada analizira se proces nominalizacije u djelu *Dîvânü Lügâti't-Türk*. U ovome dijelu rada analiziraju se gramatičke i značenjske strukture imenskih skupina koje nastaju preoblikom ishodišnih rečenica u procesu nominalizacije i u kojima glagolske imenice preuzimaju funkciju upravnoga člana. Drugi dio rada bavi se procesom atribucije. U ovome dijelu rada govori se o gramatičkim i značenjskim strukturama atributskih konstrukcija koje nastaju preoblikom ishodišnih rečenica u procesu atribucije i u kojima participi ili pak proparticipi obavljaju funkciju upravnoga člana. I na kraju, treći dio rada posvećen je procesu adverbijalizacije. U ovome dijelu rada analiziraju se gramatičke i značenjske strukture adverbijalnih skupina koje nastaju preoblikom ishodišnih rečenica u procesu adverbijalizacije i u kojima konverbi ili pak kvazikonverbi imaju funkciju upravnoga člana. Svi pojmovi koji se navode u ovome radu, a koji imaju rodni značaj i rodno obilježje, obuhvataju na jednak način muški i ženski rod bez obzira na to da li se navode u muškome ili ženskome rodu. Autori rada potpisuju sve prijevode na bosanski jezik.

Nominalizacija

U turkijskim se jezicima u okviru nominalizacije ishodišna rečenica s finitnim predikatom preoblikuje u imensku skupinu u kojoj glagolska imenica ima funkciju upravnoga člana. Dakle, u turkijskim jezicima glagolske imenice nastaju nominalizacijom finitnoga predikata, odnosno preoblikom ishodišne rečenice s finitnim predikatom u imensku skupinu (v. Čaušević 2018: 57–58). U djelu *Dîvânü Lügâti't-Türk* evidentira se upotreba glagolskih imenica na *-mA*, *-mAk* i *-Iş*.

(1) yakdı: Yaktı. “**anıñ kelmegi** yakdı = **onun gelmesi** yaklaştı”; (yakar – yakmak). (DLT III: 62–63) / yakdı: Približio se. “**Njegov se dolazak** približio”; (približava se – približavati se, približiti se).

(2) utruşdı: “ol maña **kesme** utruşdı = o, bana **zülûf kesmekte** yardım etti”. Artığı makasla kesilen her şey için de böyle denir; (utruşur – utruşmak). (DLT I: 233) / utruşdı: “On mi je pomogao **u rezanjuuvojaka**.” Povrh toga, tako se kaže i za sve što se reže makazama; (pomaže u rezanju makazama – pomagati / pomoći u rezanju makazama).

(3) bürüşdı: “ol maña **bürme** bürüşdı = o, bana **ağ dikmekte** yardım etti”. Torba başı gibi yuvarlak olarak dikilen her şey için de böyle denir. (bürüşür – bürüşmek). (DLT II: 94) / bürüşdı: “On mi je pomogao **u şivenjumreže**.” Tako se kaže i za sve što se šije u ovalnom obliku poput vrha torbe. (pomaže u šivenju – pomagati / pomoći u šivenju).

U primjerima (1), (2) i (3) objašnjavaju se značenjske strukture glagolâ *yakmak* (*približavati se / približiti se*), *utruşmak* (*pomagati / pomoći u rezanju makazama*) i *bürüşmek* (*pomagati / pomoći u šivenju*), a može se primijetiti da se navode rečenice u kojima se upotrebljavaju imenske skupine u kojima glagolska imenica na *-mA* ima funkciju upravnoga člana. U primjeru (1) iskazuje se značenjska struktura glagola *yakmak* (*približavati se / približiti se*), a navodi se rečenica u kojoj funkciju subjektske sintagme ima imenska skupina u kojoj glagolska imenica na *-mA* ima funkciju upravnoga člana. S druge strane, u primjerima (2) i (3) izražavaju se značenjske strukture glagolâ *utruşmak* (*pomagati / pomoći u rezanju makazama*) i *bürüşmek* (*pomagati / pomoći u šivenju*), a prilikom izražavanja značenjskih struktura tih glagola navode se rečenice u kojima glagolska imenica na *-mA* ima funkciju objekta.

(4) emritti: “**kaşınmak** meniñ yinim emritti = **kaşınmak** benim vücudumu gıdıklandırdı”; şöyle ki bu, bir kimsenin koltuk altı veya boynu kaşınırsa bütün beden bundan gıdıklanır, adamcağız gülmeğe başlar. (emritür – emritmek). (DLT I: 261–262) / emritti: “**Çeşanje** je zagolicalo moje tijelo”; tako je to, ako se neko počese ispod pazuha ili pak po vratu, cijelo ga tijelo zagolica i jadni se čovjek počne smijati. (čeşe – çeşati / počesati).

(5) çakışdı: “ol maña **çakmak** çakışdı = o, bana **çakmak çakmakta** yardım etti” (çakışur – çakışmak). (DLT II: 104) / çakışdı: “On mi je pomogao **u paljenju fitilja**” (pomaže u paljenju – pomagati / pomoći u paljenju).

U primjerima (4) i (5) pojašnjavaju se značenjske strukture glagolâ *emritmek* (*çeşati / počesati, golicati / zagolicati*) i *çakışmak* (*pomagati / pomoći u paljenju, takmičiti se u paljenju*), a može se uočiti da se navode rečenice u kojima se upotrebljavaju imenske skupine s glagolskom imenicom na *-mAk*. U primjeru (4) označava se značenjska struktura glagola *emritmek* (*çeşati /*

počešati, golicati / zagolicati), a u okviru označavanja značenjske strukture toga glagola navodi se rečenica u kojoj glagolska imenica na *-mAk* ima funkciju subjekta. S druge strane, u primjeru (5) opisuje se značenjska struktura glagola *çakışmak* (*pomagati / pomoći u paljenju, takmičiti se u paljenju*), a prilikom opisivanja značenjske strukture toga glagola navodi se rečenica u kojoj glagolska imenica na *-mAk* ima funkciju objekta.

(6) çıkış: Menfaat, çıkar. “ol ısta **çıkış** yok = o ıste **çıkır** yok“. (DLT I: 368) / çıkış: Korist, dobit. “Utomposlu nema nikakve **dobiti**“

(7) buluş: Sözle yardım. “ol maña **buluş** kıldı = o, bana sözle yardım etti“. (DLT I: 367) / buluş: Pomoći riječima. “On mi je pomogao **načinom govorenja** = on mi je pomogao riječima.“

U primjerima (6) i (7) iskazuju se značenjske strukture leksema *çıkış* (*korist, dobit*) i *buluş* (*tješenje, savjetovanje, pomaganje riječima*), a primjećuje se da se navode primjeri u kojima glagolska imenica na *-Iş* preuzima funkciju gramatičkoga subjekta (v. 6), odnosno funkciju objekta (v. 7). Naime, u primjeru (6) navodi se rečenica u kojoj glagolska imenica na *-Iş* ima funkciju gramatičkoga subjekta, dok se u primjeru (7) navodi rečenica u kojoj glagolska imenica na *-Iş* ima funkciju objekta.

Atribucija

U turkijskim jezicima atribucija jeste proces u okviru kojega se ishodišna rečenica s finitnim predikatom preoblikuje u atributsku skupinu u kojoj particip ili proparticip ima funkciju upravnoga člana. Dakle, u turkijskim jezicima participske i proparticipske atributske konstrukcije nastaju atribucijom finitnoga predikata, odnosno preoblikom ishodišne rečenice s finitnim predikatom u atributsku skupinu (v. Ergin 1993: 315; Bayraktar 2004: 44; Čaušević 2018: 189–190). U djelu *Dîvânü Lügâti 't-Türk* bilježi se upotreba atributskih konstrukcija u kojima funkciju upravnoga člana imaju participi na *-mIş, -DUk, -DI, -Ar, -GAn, -AsI, -DAçI* i *-GU*.

(8) suwişdı: “**yugurmuş** un suwişdı = **yuğurulan** un, suyun çokluğundan dolayı sıvılaştı, cıvılaştı“. Suyunun çokluğu dolasıyla cıvıklaşan her akar için de böyle denir; (suwişur – suwişmak). (DLT II: 102) / suwişdı: “Brašno **koje se bilo stvrđnulo** rastvorilo se zbog velike količine vode“. Tako se kaže i za svaki rastvor koji je nastao zbog velike količine vode. (rastvarati se / rastvoriti se).

(9) ya: Yay. Şu savda dahi gelmiştir: “**kurmuş** kırış tügölmes, ukrukun tağ egilmes = **kurulmuş** kırış düğümlenmez, kementle dağ eğilmez“. Bu sav, küçük araçlarla büyük iş girişmek isteyen kimse için söylenir. (DLT III: 215) / ya: Strijela. Spominje se i u sljedećoj izreci: “Ne može se vezati žila **koja se osušila** niti se konopcem ikad planina sruşila.“ Ova se izreka koristi za čovjeka koji se želi upustiti u neki zahtjevan posao posjedujući skromne rekvizite.

(10) koş: Herhangi bir şeyin çifti, eşi. Şu savda dahi gelmiştir: “**korkmuş** kişige koy başı koş körünür = **korkmuş** adama koyun başı çift görünür“. Bu sav, bir şeyden korkan ve her dakika bir hayal gördüğünde sıçıyan kişi için söylenir. (DLT III: 126) / koş: Duplikat, kopija bilo

čega. Spominje se i u sljedećoj izreci: “Čovjeku **koji se uplašio** i glava ovce duplom se čini.“ Ova se izreka koristi za čovjeka koji se boji nečega i koji se stalno trza kada vidi nešto.

U primjerima (8), (9) i (10) govori se o značenjskim strukturama glagola *suvişmak* (*razrjeđivati se / razrijediti se, omekšavati / omekšati, rastvarati se / rastvoriti se*) i leksema *ya* (*strijela*) i *koş* (*duplikat, par, kopija*), a može se vidjeti da se navode rečenice u kojima se upotrebljava particip na *-mİş* u atributskoj funkciji. U ovim se rečenicama particip na *-mİş* dodaje na korijen glagolâ *yugurmak* (*zgusnuti se, stvrdnuti se*), *kurmak* (*sušiti / osušiti*) i *korkmak* (*plašiti se / uplašiti se, bojati se*), a primjećuje se kako se u analiziranim primjerima participom na *-mİş* iskazuje radnja koja se realizirala prije trenutka govora. U analiziranim se rečenicama uočava da particip na *-mİş* pokriva sferu prošlosti.

(11) kardu: Zemheri sıralarında su üzerinde yüzen fındık büyüklüğündeki buz parçaları. Şu parçada dahi gelmiştir:

Kardunı yincü sakınmañ

Tuzgunı mançu sezinmeñ

Bulmaduk neñge sevinmeñ

Bilgeler anı yerer (DLT I: 419)

kardu: komadići leda veličine lješnjaka, koji plutaju po vodi za vrijeme mraza i hladnoće. Spominju se i u sljedećim stihovima:

Ni komadić leda malim i bezopasnim nemojte smatrati

Poklonjeno jelo kao zadužbinu nemojte gledati

I onome **što ne možete dosegnuti** nemojte se radovati

Jer takvo ponašanje učenjaci nikad neće podržati

(12) yek: Şeytan. Şu savda dahi gelmiştir: “bilmiş yek **bilmedük** kişiden yeg = tanınmış şeytan, **tanımadık** adamdan daha iyidir“. Bu sav, tanıdıklarına hürmet etmekle emrolunan kişi için söylenir. (DLT III: 160) / yek: Şejtan. Spominje se i u sljedećoj izreci: “I šejtan kojeg znamo bolji je od čovjeka **kojeg nismo upoznali**.“ Ova se izreka koristi za čovjeka koji se savjetuje da poštuje i cijeni one koje poznaje.

U primjerima (11) i (12) objašnjavaju se značenjske strukture leksema *kardu* (*grudvica, komad leda*) i *yek* (*šejtan*), a može se primijetiti da se navode izreke i stihovi u kojima se particip na *-DUk* upotrebljava u atributskoj funkciji. U primjeru (11) iskazuje se značenjska struktura leksema *kardu* (*grudvica, komad leda*), a navode se stihovi u kojima se odričan oblik participa na *-DUk* dodaje na korijen glagola *bulmak* (*nalaziti / naći, pronalaziti / pronaći*). Uočava se kako se u ovome primjeru odričnim oblikom participa na *-DUk* ukazuje na radnju u sadašnjem vremenu. U primjeru (12) izražava se značenjska struktura leksema *yek* (*šejtan*), a navodi se izreka u kojoj se odričan oblik participa na *-DUk* dodaje na korijen glagola *bilmek* (*znati / poznavati*). Primjećuje se da se u ovome primjeru odričnim oblikom participa na *-DUk* upućuje na radnju u prošlom vremenu. Analizirani primjeri ukazuju na činjenicu da particip na *-DUk* može obilježavati i sferu prošlosti i sferu sadašnjosti (v. Mansuroğlu 1960: 20; Tekin 2004a: 534).

(13) itindi: “**itindi** neñ = **itilmiş** nesne“ (DLT I: 140) / itindi: “Predmet **koji je odbačen** = odbačeni, odgurnuti predmet“

(14) ekindi: “**ekindi** tarıĝ = **ekilen** tohum“ (DLT I: 140) / ekindi: “Sjeme **koje je posijano** = posijano sjeme“

(15) akındı: “**akındı** suw = **akan** su“ (DLT I: 140) / akındı: “Voda **koja teĉe** = tekuća voda“

U primjerima (13), (14) i (15) pojašnjavaju se znaĉenjske strukture glagolâ *itinmek* (*gurati se / biti guran, biti odgurnut, odbacivati se / biti odbacivan, biti odbaĉen*), *ekinmek* (*saditi se / biti saĉen, biti posaĉen, sijati se / biti sijan, biti posijan*) i *akinmak* (*teĉi / isteĉi, curiti / iscuriti, kapati / iskapati*), a navode se sintagme u kojima se particip na -DI upotrebljava u atributskoj funkciji. U primjerima (13) i (14) particip na -DI upotrebljava se u atributskoj funkciji, dodaje se na osnovu glagolâ *itinmek* (*gurati se / biti guran, biti odgurnut, odbacivati se / biti odbacivan, biti odbaĉen*) i *ekinmek* (*saditi se / biti saĉen, biti posaĉen, sijati se / biti sijan, biti posijan*) te iskazuje radnju koja se realizirala prije trenutka govora. U primjeru (15) particip na -DI upotrebljava se, takod̄er, u atributskoj funkciji, dodaje se na osnovu glagola *akinmak* (*teĉi / isteĉi, curiti / iscuriti, kapati / iskapati*) te izraĉava radnju koja se realizira u sadašnjem vremenu. Analizirani primjeri ukazuju na ĉinjenicu da atributske konstrukcije s participom na -DI mogu pokrivati i sferu prošlosti i sferu sadašnjosti (v. Hacıeminoĝlu 1996: 164).

(16) katrundi: “**küler** er katrundi = **gülen** adam durakladı, gülmesini kesti“; “ol maĝa yarmak berür erken katrundi = o, bana para verirken vaz geĉti, ĉekindi, kaĉındı“. Bařkası da böyledir; (katrunur – katrunmak). (DLT II: 249) / katrundi: “Ĉovjek **koji se smije** zastao je = ĉovjek **koji se smije** zastao je i prestao se smijati“; “On je zastao dok mi je davao novac, odustao je i povukao se.“ Tako je i u drugim primjerima (zastaje – zastajati / zastati).

(17) kayındı: “ařıř kayındı = tencere kaynadı“. Bařkası da böyledir, (kaynar – kaynamak). řu savda dahi gelmiřtir: “**kaynar** öküź keĉiksiz bolmas = **kaynıyan** dere geĉitsiz olmaz“. Bu sav, bir kaygılı ve karıřık iřte kullanılır, “o iřin bir ĉıkacak yeri vardır“ demek istenilir. (DLT III: 191) / kayındı: “Lonac je prokljuĉao.“ Tako je i u drugim primjerima (kljuĉa – kljuĉati, prokljuĉati, izvirati). Spominje se i u sljedećoj izreci: “Potok **koji izvire** ne moĝe biti neprijelazan.“ Ova se izreka koristi u nekome problematiĉnom i zamrřenom poslu, a u njoj se řeli kazati da mora postojati neki izlaz za okonĉanje tog posla.

U primjerima (16) i (17) govori se o znaĉenjskim strukturama glagolâ *katrunmak* (*zastajati / zastati, dvoumiti se, kolebatı se, oklijevati*) i *kayınmak* (*kljuĉati / prokljuĉati, izvirati*), a moĝe se primijetiti da se navode reĉenice u kojima se particip na -Ar upotrebljava u atributskoj funkciji. U primjeru (16) iskazuje se znaĉenjska struktura glagola *katrunmak* (*zastajati / zastati, dvoumiti se, kolebatı se, oklijevati*), a u okviru iskazivanja znaĉenjske strukture toga glagola navodi se reĉenica u kojoj se particip na -Ar upotrebljava u atributskoj funkciji dodajući se na korijen glagola *külmek* (*smijati se / nasmijati se*) i oznaĉavajući radnju koja se realizira u sadašnjem vremenu i koja prelazi u trajno svojstvo. U primjeru (17) izraĉava se znaĉenjska struktura glagola *kayınmak* (*kljuĉati / prokljuĉati, izvirati*), a prilikom izraĉavanja znaĉenjske strukture toga glagola navodi se reĉenica u kojoj se particip na -Ar koristi u atributskoj funkciji dodajući se na osnovu glagola *kayınmak* (*kljuĉati / prokljuĉati, izvirati*) i imenujući radnju koja se realizira u sadašnjem vremenu i koja prelazi u trajno svojstvo. U analiziranim se reĉenicama

uočava kako se u turskim jezicima participom na *-Ar* izražava radnja koja se realizira u sadašnjem vremenu i koja prelazi u trajno svojstvo (v. Çağatay 1948: 528–530).

(18) abitgan: “ol er ol özin kişiden **abitgan** = o, kendini herkesten **gizliyendir**“ (DLT I: 154) / abitgan: “Taj je čovjek osoba **koja se sakriva** od svakoga = on se sakriva od svakoga“

(19) unitgan: “bu er ol söz **unitgan** = bu adam sözünü çok **unutur**“ (DLT I: 156) / unitgan: “Taj je čovjek osoba **koja često zaboravlja** svoje riječi = on često zaboravlja šta je rekao“

(20) anutgan: “bu er ol işiğ **anutgan** = bu adam daima işlere **hazırlıklıdır**“ (DLT I: 156) / anutgan: “Taj je čovjek osoba **koja je** uvijek **spremna** za posao = on je uvijek spreman za rad“

U primjerima (18), (19) i (20) pojašnjavaju se značenjske strukture glagolâ *abitmak* (*sakrivati / sakriti*), *unitmak* (*zaboravljati / zaboraviti*) i *anutmak* (*pripremati / pripremiti, spremati / spremati*), a navode se rečenice u kojima se particip na *-GAn* dodaje na korijen glagola *unitmak* (*zaboravljati / zaboraviti*), odnosno na osnovu glagolâ *abitmak* (*sakrivati / sakriti*) i *anutmak* (*pripremati / pripremiti, spremati / spremati*). U navedenim rečenicama može se primijetiti da se participom na *-GAn* iskazuje radnja koja se realizira u sadašnjem vremenu i koja se kontinuirano ponavlja prelazeći u svojstvo (v. Mansuroğlu 1960: 20–21; Dankoff–Kelly 1982: 410).

(21) bıçası: “yığaç **bıçası** neñ = ağaç **bıçecek** nesne“ (DLT I: 13–14) / bıçası: “Predmet **koji će sjeći** drveće = alat **koji će sjeći** drveće“

(22) kesesi: “otuñ **kesesi** baldu = odun **kesecek** balta“ (DLT I: 14) / kesesi: “Sjekira **koja će cijepati** drva = sjekira koja će rezati drva“

U primjerima (21) i (22) objašnjavaju se značenjske strukture glagolâ *bıçmak* (*sjeći / odsjeći, isjeći, rezati / odrezati, izrezati*) i *kesmek* (*sjeći / odsjeći, rezati / odrezati*), a navode se sintagme u kojima se upotrebljavaju atributske skupine u kojima particip na *-AsI* ima funkciju upravnoga člana. Može se vidjeti da se participskim atributskim konstrukcijama s participom na *-AsI* iskazuje radnja koja će se, prema objektivnoj procjeni ili subjektivnome uvjerenju govornika, neizostavno realizirati nakon trenutka govora. Zapravo, može se konstatirati da atributske konstrukcije s participom na *-AsI* pokrivaju sferu budućnosti.

Eraslan navodi tvrdnju da se atributske konstrukcije s participom na *-AsI* počinju upotrebljavati u periodu staroga anadolskoga turskog jezika, koji je trajao od 13. do 15. stoljeća. Međutim, navedenu tvrdnju opovrgava činjenica da se upotreba tih participskih atributskih konstrukcija evidentira i u djelu Mahmuda Kaşgarija koje je napisano u 11. stoljeću, što ukazuje na to da se particip na *-AsI* upotrebljavao u turskim jezicima i prije 13. stoljeća (v. Eraslan 1980: 35; Korkmaz 1995a: 150; Güner 2008: 579).

(23) sıçğan: Fare, sıçan. Şu savda dahi gelmiştir: “**öldeçi** sıçğan muş taşakı kaşır = **ölecek** sıçan kedi taşagı kaşır“. Bu sav, ölümü bir şey yüzünden olacak kimsenin, o şey etrafında dolaştığı zaman söylenir. (DLT I: 438) / sıçğan: Miš, pacov. Spominje se i u sljedećoj izreci: “Miš **koji će poginuti** oblijeće oko mačke i izaziva je.“ Ova se izreka koristi kada neko oblijeće oko onoga zbog čega će izgubiti život.

(24) belgölüğ: “belgölüğ neḡ = belli nesne“. Şu savda dahi gelmiştir: “**boldaḡı** buzagu öküḡ ara belgölüğ = öküḡ olacak buzaḡı bellidir, olacak buzaḡı öküḡler arasında bellidir“. Bu sav, kendisinden her türlü iyilikler beklenen yiḡit, koḡak genḡ için söylenir. (DLT I: 528) / belgölüğ: Spominje se u sljedećoj izreci: “Među stokom jasno se ističe tele **koje će postati** pravo govedo.“ Ova se izreka koristi za hrabroga mladića od kojega se očekuju samo najbolje stvari.

U primjerima (23) i (24) iskazuju se značenjske strukture leksema *sıçgan* (*miş, pacov*) i *belgölüğ* (*oçito, jasno, poznato, izvyesno*), a prilikom iskazivanja značenjskih struktura navedenih leksema navode se izreke u kojima se particip na *-DAḡI* upotrebljava u atributskoj funkciji. U primjeru (23) izražava se značenjska struktura leksema *sıçgan* (*miş, pacov*), a navodi se izreka u kojoj se particip na *-DAḡI* upotrebljava u atributskoj funkciji te se dodaje na korijen glagola *ölmek* (*umirati / umrijeti, poginuti*) i izražava radnju koja će se, prema objektivnoj procjeni ili subjektivnome uvjerenju govornika, neizostavno realizirati nakon trenutka govora. U primjeru (24) označava se značenjska struktura leksema *belgölüğ* (*oçito, jasno, poznato, izvyesno*), a navodi se izreka u kojoj se particip na *-DAḡI* upotrebljava u atributskoj funkciji te se dodaje na korijen pomoćnoga glagola *bolmak* (*biti / postati*) i ukazuje na radnju koja će se, također, prema objektivnoj procjeni ili subjektivnome uvjerenju govornika, neizostavno realizirati nakon trenutka govora. U analiziranim se primjerima može vidjeti da particip na *-DAḡI* jeste particip koji pokriva sferu budućnosti (v. Eraslan 1980: 61–62; Dankoff–Kelly 1982: 408).

(25) taritgu: “tarıḡ **taritgu** yer = ekin **ekecek** yer“(DLT II: 321) / taritgu: “Mjesto **gdje će se posijati** sjetva“

(26) aritgu: “tarıḡ **aritgu** yer = buḡday **aritacak** yer“ (DLT II: 321) / aritgu: “Mjesto **gdje će se čistiti** pšenica“

U primjerima (25) i (26) opisuju se značenjske strukture glagolâ *tarıtmak* (*sijati / posijati, saditi / zasaditi*) i *arıtmak* (*çistiti / oçistiti, prati / oprati*), a prilikom opisivanja značenjskih struktura tih glagola navode se sintagme u kojima se koriste atributske skupine u kojima particip na *-GU* ima funkciju upravnoga člana. U tim se sintagmama primjećuje da se atributskim konstrukcijama s participom na *-GU* iskazuje radnja koja će se, prema objektivnoj procjeni ili subjektivnome uvjerenju govornika, neizostavno realizirati nakon trenutka govora. Dakle, participom na *-GU* pokriva se sfera budućnosti (v. Gabain 1988: 83; Bayraktar 2004: 93).

Adverbijalizacija

U turskim jezicima adverbijalizacija jeste proces u okviru kojega se ishodišna rečenica s finitnim predikatom preoblikuje u adverbijalnu skupinu u kojoj konverb ili kvazikonverb ima funkciju upravnoga člana. Zapravo, u turskim jezicima konverbne i kvazikonverbne skupine nastaju adverbijalizacijom finitnoga predikata, odnosno preoblikom ishodišne rečenice s finitnim predikatom u adverbijalnu skupinu (v. Korkmaz 2009: 983–984; Čaušević 2018: 277). U djelu *Dîvânü Lügâtî't-Türk* evidendira se upotreba konverbâ na *-A*, *-(y)U*, *-GAI*, *-ken* i *-(I)p*, te kvazikonverbâ na *-GInḡA*, *-(U)BAn*, *-GanḡAi* *-(A/I)rDA*.

(27) ay: Ay (30 günden ibaret olan ay). Şu beyitte dahi gelmiştir:

Kışka etin kelse kalı kutluğ yay

Tün kün **keçe** alkinur ödhak bile ay (DLT I: 82)

ay: Mjesec (mjesec koji se sastoji od 30 dana). Spominje se i u sljedećem distihu:

Kada spokojno ljeto dođe, za zimu se spremaj i budi budan;

Jer mjeseci lete **tako što** jedno za drugim **prolaze** i noć i dan.

(28) adhrışdı: “olar iki adhrışdı = o, iki arkadaş birbirinden ayrıldı“, (adhrışur – adhrışmak).

Şu parçada dahi gelmiştir:

Tümen çeçek tizildi

Bükünden ol yazıldı

Öküş yatıp üzeldi

Yerde **kopa** adhrışur (DLT I: 233–234)

adhrışdı: “Dva su se prijatelja razdvojila“, (razdvaja se = razdvajati se / razdvojiti se).

Spominje se i u sljedećim stihovima:

Sve je cvijeće procvjetalo

U zemlji mu je bilo dodijalo

Jer je u njoj samo ležalo

Zato se od zemlje **iščupavši** odvojilo

U primjerima (27) i (28) objašnjavaju se značenjske strukture lekseme *ay* (*mjesec*) i glagola *adhrışmak* (*odvajati se / odvojiti se; razdvajati se / razdvojiti se*), a može se uočiti da se navode stihovi u kojima se upotrebljavaju adverbijalne skupine u kojima konverb na *-A* ima funkciju upravnoga člana.

U turkijskim jezicima “konverbi su bezlični, morfološki nepromjenjivi glagolski oblici adverbijalnoga značenja, a konverbní skupovi strukture koje su značenjski bliske hrvatskim (bosanskim – nap. M. B.) adverbijalnim (vremenskim i načinskim) surečenicama“ (Čaušević 2018: 277). Kada se govori o gramatičkoj strukturi konverba, oni se u turkijskim jezicima izvode dodavanjem konverbnih sufiksa na korijen ili osnovu glagola. S druge strane, kada su u pitanju značenjske strukture konverba, oni se u turkijskim jezicima dijele na konverbe načina, konverbe vremena i konverbe koordinacije (v. Čaušević 1996: 373–374).

U primjeru (27) iskazuje se značenjska struktura lekseme *ay* (*mjesec*), a prilikom iskazivanja značenjske strukture te lekseme navode se stihovi u kojima se konverbní sufiks *-A* dodaje na korijen jednosložnoga glagola *keçmek* (*prolaziti / proći*), koji se završava konsonantom *ç*. U primjeru (28) izražava se značenjska struktura glagola *adhrışmak* (*odvajati se / odvojiti se, razdvajati se / razdvojiti se*), a u okviru izražavanja značenjske strukture toga glagola navode se stihovi u kojima se konverbní nastavak *-A* dodaje na korijen jednosložnoga glagola *kopmak* (*dizati se / dići se, ustajati / ustati, čupati se / iščupati se*), koji se završava konsonantom *p*. U analiziranim se primjerima uočava kako se konverbom na *-A* izražava način vršenja radnje, odnosno okolnosti u kojima se radnja realizira. Može se primijetiti da se konverbní nastavak *-A* dodaje na korijen jednosložnih glagola koji se završavaju konsonantom, te da se adverbijalnim skupinama u kojima konverb na *-A* ima funkciju upravnoga člana ukazuje

na način vršenja radnje, odnosno na okolnosti u kojima se radnja realizira (v. Bayraktar 2004: 158).

(29) arturdı: “on yarmak uze bir arturdı = on paraya bir para artırdı“. Ve yine “er arturdı“ denir“ ki “adam aşırı gitti, haddini aştı“ demektir; (arturur – arturmak).

Şu parçada dahi gelmiştir:

Keldi berü **arturu**

Berdi elin **arturu**

Munda kalıp **olturu**

Bügri bolup ün büter (DLT I: 219)

arturdı: “Povećao je deset para za još jednu.“I kaže se “čovjek je pretjerao“ za “čovjeka koji je pretjerao u nečemu, koji je prešao granicu“; (povećava – povećavati / povećati).

Spominje se i u sljedećim stihovima:

Došao je ovamo glasno **se najavljujući**

Pružio nam je ruku sve nam **poklanjajući**

Kasnije je ostao s nama mirno **sjedeći**

Pognuo je glavu ništa ne govoreći

(30) ıwrik: İbrik. Şu parçada dahi gelmiştir:

Iwrik başı kazlayu

Sağrak tolu **közleyü**

Sakınç kudhı **kizleyü**

Tün kün bile sevelim (DLT I: 99–100)

ıwrik: İbrik. Spominje se i u sljedećim stihovima:

Vrh ibrika stoji uspravno na glavu guske podsjećajući

A rupice na njemu kao oči stoje sve oko sebe **nadgledajući**

Hajde da se oraspoložimo sve probleme **zanemarujući**

I da se stalno radujemo noć i dan ne razlikujući

(31) orunçak: Emanet. Şu parçada dahi gelmiştir:

Orunçak alıp yermedi

Alımlığı **körü** armadı

Adaşlık üze turmadı

Kalın eren tirkeşür (DLT I: 148–149)

orunçak: Amanet. Spominje se i u sljedećim stihovima:

Amanet je na sebe uzeo i nije se plašio

Gledajući prava vlasnika, pravdu je tražio

Sada je ogromnu i snažnu vojsku skupio

Pa je tako i meni svoj dolazak najavio

U primjerima (29), (30) i (31) govori se o značenjskim strukturama glagola *arturmak* (*povećavati / povećati, pretjerivati / pretjerati, prelaziti / preći granicu*) te leksema *ıwrik* (*ibrik*) i *orunçak* (*amanet*), a može se primijetiti da se navode stihovi u kojima se koriste adverbijalne skupine u kojima konverb na -(y)U ima funkciju upravnoga člana. U primjeru (29) pojašnjava se

značenjska struktura glagola *arturmak* (*povećavati / povećati, pretjerivati / pretjerati, prelaziti / preći granicu*), a u okviru pojašnjavanja značenjske strukture toga glagola navode se stihovi u kojima se konverbnii sufiks *-(y)U* dodaje na osnovu višesložnih glagola *arturmak* (*povećavati / povećati, pretjerivati / pretjerati, prelaziti / preći granicu*) i *olturmak* (*sjediti / sjesti*), koji se završavaju konsonantom *r*. U primjeru (30) objašnjava se značenjska struktura lekseme *ıwrik* (*ibrik*), a prilikom objašnjavanja značenjske strukture te lekseme navode se stihovi u kojima se konverbnii sufiks *-(y)U* dodaje na osnovu višesložnih glagola *közlemek* (*promatrati, pratiti, nadgledati*) i *kizlemek* (*sakrivati / sakriti*), koji se završavaju vokalom *e*. U primjeru (31) označava se značenjska struktura lekseme *orunçak* (*amanet*), a prilikom označavanja značenjske strukture te lekseme navode se stihovi u kojima se konverbnii sufiks *-(y)U* dodaje na korijen jednosložnoga glagola *körmek* (*vidjeti, gledati / pogledati*), koji se završava konsonantom *r*. U svim se navedenim primjerima uočava kako se adverbijalnim skupinama u kojima konverb na *-(y)U* ima funkciju upravnoga člana upućuje na način vršenja radnje, odnosno na okolnosti u kojima se radnja realizira. Može se primijetiti da konverbi na *-A* [v. (27) i (28)] i *-(y)U* [v. (29), (30) i (31)] imaju gotovo identičnu značenjsku strukturu jer se njima ukazuje na način i okolnosti vršenja radnje. Ipak, analiza konkretnih primjera pokazuje da se konverbi na *-A* i *-(y)U* razlikuju prema gramatičkim kriterijima. Konverb na *-A* dodaje se na korijen jednosložnih glagola koji se završavaju konsonantom [v. (27) i (28)], dok se konverb na *-(y)U* dodaje na korijen ili osnovu višesložnih glagola koji se završavaju konsonantom [v. (29)] ili vokalom [v. (30)]. Konverb na *-(y)U* dodaje se i na korijen pojedinih jednosložnih glagola koji se završavaju konsonantom *r* [v. (31)] (v. Ergin 1993: 321; Toprak 2005: 340).

(32) *kariştı*: “tün kün birle kariştı = gece ile gündüz karşılaştı“. Şu parçada dahi gelmiştir:

Yay kış bile kariştı

Erdem yasin kariştı

Çeriğ tutup körüşti

Oktagalı örtüşür (DLT II: 97)

kariştı: “Susreli su se dan i noć.“ Spominje se i u sljedećim stihovima:

Na megdanu su se sudarili ljeto i zima

Oboje su vjerovali svojim sposobnostima

Zbog čega je izbio pravi rat među njima

Pa se kriju **otkako se gadaju strijelama i kopljima**

(33) *yalgadı*: “ayak yalgadı = kap yaladı, çanak yaladı“. Başkası da böyledir, (*yalgar – yalgamak*). Şu savda dahi gelmiştir: “yakadaki **yalgagalı** eliğdeki içginur = yakadakini **yalarken** eldeki gider“ (insan yakasındaki bulaşığı yalarken elinden çanak düşer. Yalayıcı boşa kalır). Bu sav, bir şeye tamah ederek elindekini harcıyan kimseye, elindekini iyi tutması ve uzaktaki tamahı terketmesi için söylenir. (DLT III: 306–307) / *yalgadı*: “Polizao je tanjir = polizao je posudu.“ Tako je i u drugim primjerima (*liže – lizati / polizati*). Spominje se i u sljedećoj izreci: “**Dok se liže** ono što je na kragni, izgubi se ono što je u ruci“ (*Dok čisti mrlju s kragne, čovjeku ispadne posuda iz ruku. Tako ostane praznih ruku*). Ova se izreka govori onome ko, zbog pohlepe za drugim stvarima, zanemaruje ono što posjeduje u rukama, a

govori se kako bi čovjek bolje čuvao ono što posjeduje i kako bi odustao od pohlepe za nedostižnim stvarima.

(34) utt: “ol anı uttı = o, oyunda onu yuttu, üttü“. Başkası da böyledir; (utar – utmak). Şu parçada dahi gelmiştir:

Kış yay bile tokuştı

Kınğır közün bakıştı

Tutuşkalı yakıştı

Utgalımat ograşur (DLT I: 170)

uttı: “On ga je savladao = on ga je pobijedio u igri.“ Tako je i u drugim primjerima (pobjeđuje – pobjeđivati / pobijediti). Spominje se i u sljedećim stihovima:

Na megdanu se zima sudarila čak i s ljetom

Odmjerili su se ispod oka prijekim pogledom

Približili su se **da se obračunaju** već jednom

Trudeći se da nanesu poraz suparniku svom

U primjerima (32), (33) i (34) iskazuju se značenjske strukture glagolâ *karişmak* (*susretati se / sresti se, sudarati se / sudariti se, sukobljavati se / sukobiti se, nadmetati se*), *yalgamak* (*lizati / polizati*) i *utmak* (*pobjeđivati / pobijediti, savladavati / savladati*), a primjećuje se da se navode stihovi u kojima se upotrebljavaju adverbijalne skupine u kojima konverb na -*GAll* ima funkciju upravnoga člana. U primjeru (32) izražava se značenjska struktura glagola *karişmak* (*susretati se / sresti se, sudarati se / sudariti se, sukobljavati se / sukobiti se, nadmetati se*), a prilikom izražavanja značenjske strukture toga glagola navode se stihovi u kojima se konverbnii sufiks -*GAll* dodaje na osnovu glagola *oktamak* (*gađati strijelom*). Može se primijetiti da se u ovome primjeru adverbijalnom skupinom s konverbom na -*GAll* označava anteriornost, odnosno prijevremenost u odnosu na radnju koja se iskazuje korelativnim glagolom *örtüşmek* (*pokrivati se / pokriti se, sakrivati se / sakriti se*). Zapravo, adverbijalnom skupinom s konverbom na -*GAll* ukazuje se na tačku početka vršenja radnje koja se označava korelativnim glagolom *örtüşmek* (*pokrivati se / pokriti se, sakrivati se / sakriti se*).

U primjeru (33) objašnjava se značenjska struktura glagola *yalgamak* (*lizati / polizati*), a u okviru objašnjavanja značenjske strukture toga glagola navode se stihovi u kojima se konverbnii sufiks -*GAll* dodaje na osnovu glagola čija se značenjska struktura pojašnjava. Može se vidjeti da se u ovome primjeru adverbijalnom skupinom u kojoj konverb na -*GAll* ima funkciju upravnoga člana upućuje na istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se označava korelativnim glagolom *ıçgınmak* (*gubiti se / izgubiti se, biti izgubljen, nestajati / nestati, sakrivati se / sakriti se, biti sakriven*).

U primjeru (34) pojašnjava se značenjska struktura glagola *utmak* (*pobjeđivati / pobijediti, savladavati / savladati*), a prilikom pojašnjavanja značenjske strukture toga glagola navode se stihovi u kojima se konverbnii sufiks -*GAll* dodaje na osnovu glagola *tutuşmak* (*izazivati / izazvati svađu, obračunavati se / obračunati se*). Može se uočiti da se u ovome primjeru adverbijalnom skupinom s konverbom na -*GAll* iskazuje namjerno značenje.

Primjeri iz djela *Dîvânü Lügâti't-Türk* pokazuju da se adverbijalnim skupinama u kojima konverb na *-GAI* ima funkciju upravnoga člana može označavati prijevremenost i istovremenost u odnosu na radnju koja se iskazuje korelativnim glagolom. Pored toga, adverbijalnim skupinama s konverbom na *-GAI* može se izražavati i namjerno značenje (v. Ölmez–Kaçalın 2011: 24).

(35) *katrundi*: “*küler er katrundi* = *gülen adam durakladı, gülmesini kesti*”; “*ol maña yarmak berür erken katrundi* = *o, bana para verirken vaz geçti, çekindi, kaçındı*“. Başkası da böyledir; (*katrunur – katrunmak*). (DLT II: 249) / *katrundi*: “Čovjek koji se smije zastao je = čovjek koji se smije zastao je i prestao se smijati”; “On je zastao **dok** mi **je davao** novac, odustao je i povukao se.“ Tako je i u drugim primjerima (*zastaje – zastajati / zastati*).

(36) *kaditti*: “*er barır erken kaditti* = *adam giderken döndü*“ (*kaditar – kadıtmak*)(DLT II: 301) / *kaditti*: “Čovjek se okrenuo **dok je odlazio**.“ (*okreće se – okretati se / okrenuti se*).

U primjerima (35) i (36) govori se o značenjskim strukturama glagolâ *katrunmak* (*zastajati / zastati, dvoumiti se, kolebati se, oklijevati*) i *kadıtmak* (*okretati se / okrenuti se, vraćati se / vratiti se, skretati / skrenuti*), a može se vidjeti da se navode rečenice u kojima se koriste adverbijalne skupine u kojima konverb na *-ken* ima funkciju upravnoga člana. U djelu *Dîvânü Lügâti't-Türk* u svim primjerima u kojima se upotrebljavaju adverbijalne skupine s konverbom na *-ken*, navedeni se konverbnii sufiks dodaje na korijen pomoćnoga glagola *ermek* (*biti / postati*). U primjeru (35) opisuje se značenjska struktura glagola *katrunmak* (*zastajati / zastati, dvoumiti se, kolebati se, oklijevati*), a navodi se rečenica u kojoj se koristi adverbijalna skupina s konverbom na *-ken* koja nastaje preoblikom ishodišne rečenice u kojoj funkciju finitnoga predikata ima glagol *bermek* (*davati / dati*). U navedenoj se rečenici primjećuje da se adverbijalnom skupinom u kojoj konverb na *-ken* ima funkciju upravnoga člana izražava istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se označava korelativnim glagolom *katrunmak* (*zastajati / zastati, dvoumiti se, kolebati se, oklijevati*).

U primjeru (36) opisuje se značenjska struktura glagola *kadıtmak* (*okretati se / okrenuti se, vraćati se / vratiti se, skretati / skrenuti*), a navodi se rečenica u kojoj se koristi adverbijalna skupina s konverbom na *-ken* koja nastaje preoblikom ishodišne rečenice u kojoj funkciju finitnoga predikata ima glagol *barmak* (*ići, odlaziti / otići, dolaziti / doći, stići*). I u ovoj se rečenici može primijetiti da se adverbijalnom skupinom s konverbom na *-ken* ukazuje na istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se imenuje korelativnim glagolom *kadıtmak* (*okretati se / okrenuti se, vraćati se / vratiti se, skretati / skrenuti*). U primjerima koji su evidentirani u djelu *Dîvânü Lügâti't-Türk* može se uočiti da se adverbijalnim skupinama u kojima konverb na *-ken* ima funkciju upravnoga člana označava istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se iskazuje korelativnim glagolom. Pored toga, uočava se da se konverbnii sufiks *-ken* dodaje na korijen pomoćnoga glagola *ermek* (*biti / postati*). Zapravo, konverbnii sufiks na *-ken* ne dodaje se na korijen ili osnovu glagola koji ima funkciju finitnoga predikata u ishodišnoj rečenici koja se preoblikuje u adverbijalnu skupinu, već se dodaje na korijen pomoćnoga glagola *ermek* (*biti / postati*), koji se smješta u postpoziciji u odnosu na glagol koji se iz finitnoga preoblikuje u infinitni oblik (v. Atalay 1985: 108; Arı 2004: 63–64; Güner: 2008: 616–617).

(37) бүкди: “ol meni **körüp** бүкди = o, beni **görüp** kapandı“. Başkası da böyledir. (bük – bükermek). (DLT II: 18) / бүкди: “On me **je vidio** i primirio se.“ Tako je i u drugim primjerima. (smiruje se – smirivati se / smiriti se, savijati se / saviti se).

(38) tagıldı: “ok başakı taška **tegip** tagıldı = ok temreni taşa **değip** körleşti“. Herhangi bir şey, taşa veya sert bir nesneye değerek körleşirse yine böyle denir; (tagılır – tagılmak). (DLT II: 129) / tagıldı: “Vrh strijele **udario je** o kamen i otupio je.“ Tako se kaže kada se bilo šta otupi udaravši o kamen ili neki drugi čvrst predmet; (tupjeti / otupjeti).

(39) ulas: “ulas köz = sarhoş gibi süzgün ve yakışıklı olan göz“. Şu parçada da gelmiştir:

Bulnar mini ulas köz

Kara meniz kızıl yüz

Andın tamar tükel tüz

Bulnap yana ol kaçır (DLT I: 59–60)

ulas: “Pospane oči = privlačne i pospane oči kao da su opijene.“ Spominje se i u sljedećim stihovima:

Oči su mu pospane i očaravajuće privlačne

Crn mu je ten, a obrazi rumene boje srdačne

Svaki djelić tog lica ljepote beskonačne

Zarobi me i pobjegne poput tmine oblačne

U primjerima (37), (38) i (39) objašnjavaju se značenjske strukture glagolâ *bükmek* (*savijati se / saviti se, smirivati se / smiriti se, povinovati se*) i *tagılmak* (*tupjeti / otupjeti*) te lekseme *ulas* (*pospan*), a primjećuje se da se navode adverbijalne skupine u kojima konverb na *-(I)p* ima funkciju upravnoga člana. U primjeru (37) pojašnjava se značenjska struktura glagola *bükmek* (*savijati se / saviti se, smirivati se / smiriti se, povinovati se*), a prilikom pojašnjavanja značenjske strukture toga glagola navodi se rečenica u kojoj se konverbnii sufiks *-(I)p* dodaje na korijen glagola *körmek* (*vidjeti, gledati / pogledati*). U toj se rečenici može primijetiti da se konverbom na *-(I)p* iskazuje sintaksička koordinacija te da glagol *körmek* (*vidjeti, gledati / pogledati*), na čiji se korijen dodaje konverbnii sufiks *-(I)p*, preuzima sve gramatičke osobitosti korelativnoga glagola *bükmek* (*savijati se / saviti se, smirivati se / smiriti se, povinovati se*), kojem je podređen. U navedenom primjeru glagol *bükmek* (*savijati se / saviti se, smirivati se / smiriti se, povinovati se*) jeste u trećem licu jednine potvrdnoga oblika određenoga perfekta, a i glagol *körmek* (*vidjeti, gledati / pogledati*), na čiji se korijen dodaje konverbnii sufiks *-(I)p*, preuzima takve gramatičke karakteristike.

U primjeru (38) izražava se značenjska struktura glagola *tagılmak* (*tupjeti / otupjeti*), a u okviru izražavanja značenjske strukture toga glagola navodi se rečenica u kojoj se konverbnii sufiks *-(I)p* dodaje na korijen glagola *tegmek* (*dolaziti / doći, stići, dospijevati / dospjeti, dodirivati / dotaći*). U navedenoj se rečenici, također, uočava da se konverbom na *-(I)p* označava sintaksička koordinacija te da glagol *tegmek* (*dolaziti / doći, stići, dospijevati / dospjeti, dodirivati / dotaći*), na čiji se korijen dodaje konverbnii nastavak *-(I)p*, preuzima sve gramatičke osobitosti korelativnoga glagola *tagılmak* (*tupjeti / otupjeti*), kojem je podređen. U analiziranoj rečenici glagol *tagılmak* (*tupjeti / otupjeti*) jeste u trećem licu jednine potvrdnoga oblika

određenoga perfekta, a i glagol *tegmek* (*dolaziti* / *doći*, *stići*, *dospijevati* / *dospjeti*, *dodirivati* / *dotaći*), na čiji se korijen dodaje konverbnii sufiks *-(I)p*, preuzima identične gramatičke karakteristike.

U primjeru (39) iskazuje se značenjska struktura lekseme *ulas* (*pospan*), a prilikom iskazivanja značenjske strukture te lekseme navode se stihovi u kojima se konverbnii sufiks *-(I)p* dodaje na osnovu glagola *bulnamak* (*zarobljavati* / *zarobiti*). I u tim se stihovima može vidjeti da se konverbom na *-(I)p* označava sintaksička koordinacija te da glagol *bulnamak* (*zarobljavati* / *zarobiti*), na čiju se osnovu dodaje konverbnii nastavak *-(I)p*, preuzima gramatičke osobitosti korelativnoga glagola *kaçmak* (*bježati* / *pobjeći*), kojem je podređen. U analiziranim stihovima glagol *kaçmak* (*bježati* / *pobjeći*) jeste u trećem licu jednine potvrdnoga oblika prezenta na *-r*, a i glagol *bulnamak* (*zarobljavati* / *zarobiti*), na čiju se osnovu dodaje konverbnii nastavak *-(I)p*, preuzima identične gramatičke osobitosti.

Primjeri iz djela *Divânü Lügâti't-Türk* ukazuju na činjenicu da se konverbom na *-(I)p* označava sintaksička koordinacija dvije radnje koje se mogu vremenski uspoređivati. Pokazalo se da glagol na čiji se korijen ili osnovu dodaje konverb na *-(I)p* preuzima gramatičko-značenjske osobitosti korelativnoga glagola kojem je podređen. Pored toga, vidjelo se da se ovaj konverbnii sufiks navodi u formi *-Ip* kada se dodaje na korijen ili osnovu glagola koji se završavaju konsonantom [v. (37) i (38)], dok se navodi u formi *-p* kada se dodaje na korijen ili osnovu glagola koji se završavaju vokalom [v. (39)] (v. Çağatay 1978: 235–236; Tekin 2004b: 621).

(40) ökü: Ökü. Şu savda da gelmiştir: “**öküz adhakıbolğınça** buzağı başı bolsa yeg = **öküz ayağıolacağına** buzağı başı olmak daha iyidir“. Bu sav, “başı başına bulunmak, başkasına uyuntu olmaktan yeğdir“ diyecek yerde kullanılır. (DLT I: 59) / ökü: Vo. Spominje se i u sljedećoj izreci: “Bolje je biti glava teleta **negonoga vola**.“ Ova se izreka koristi kada se govori da je bolje biti samostalan nego zavisiti od drugih.

(41) tuttu: “ıt keyik tuttu = köpek geyik tuttu“. Başka şey tutarsa da böyle denir. Herhangi bir adam bir şey tutarsa yine böyle denir. “ol maña eliğ tuttu = o, bana el tuttu, boyun oldu, kefil oldu“. Şu savda dahi gelmiştir: “**eliğ tutgınça** ot tut = **el tutacağına** ot tut“ (**kefil olacağına**, ateş tut; çünkü insan kefil olduktan sonra pişman olur). (tutar – tutmak). (DLT II: 292) / tuttu: “Pas je uhvatio jelena.“ Tako se kaže i ako se uhvati nešto drugo. Ako bilo koji čovjek uhvati nešto, opet se tako kaže. “On me je uhvatio za ruku = on mi je pružio ruku, on mi je bio podrška, oslonac.“ Spominje se i u sljedećoj izreci: “Bolje ti je da uhvatiš otrov **nego njega za ruku**“ (Bolje ti je staviti ruku u vatru **nego je pružiti** njemuzato što se ljudi obično pokaju nakon što pruže podršku nekome). (hvata – hvatati / uhvatiti).

(42) tikdi: “er ton tikdi = adam elbise dikti“; “atığ yılan tikti = atı yılan soktu“. Başkası da böyledir. Kuyruğuörü (akrep) sokarsa dahi böyle denir. “er yıgaç tikti = adam, ağaç dikti“. Dikilen her şey için de böyle denir. (tiker – tikmek). Şu savda da gelmiştir: “**tikmeginçe** önmes, **tilemeginçe** bulmas = **dikilmedikçe** bitmez, **aramadıkça** bulmaz“ (ağaç, **dikilmedikçe** bitmez; bunun gibi, bir dilek **aranmadıkça** bulunmaz, elde edilmez). Bu sav, işlerinde çalışmakla emrolunan kimse için söylenir. (DLT II: 20–21) / tikdi: şiti, ugristi,

saditi. “Čovjek je sašio odijelo”; “Konja je ugrizla zmija.” Tako je i u drugim primjerima. Tako se kaže i kad škorpia ugrize nekoga. “Čovjek je zasadio drvo.” Tako se kaže i za sve što se sadi. (šije, grize, sadi – šiti, ugristi, saditi). Spominje se i u sljedećoj izreci: “Niti može narasti ono što se ne posadi niti se može pronaći ono što se ne traži (drvo ne može narasti **dok se ne posadi**, a tako se isto ništa ne može dobiti **dok se ne zatraži**). Ova se izreka govori čovjeku koji se savjetuje da bude marljiviji u svojim aktivnostima.

(43) yalga: “Kara yalga = Türk diyarı ile Fergana arasında bir sarp yer”. Šu savda dahi gelmiştir: “kara muş **kelmeginçe** Kara yalga keçme = karabun, karabelâ **gelmedikçe**, Kara yalgayı geçme” (karabelâ **gelmedikçe** bu sarp yeri geçme, çünkü sarptır, her zaman karlıdır). (DLT III: 32–33) / yalga: “strmovit i neprohodan put = strmovito i neprohodno mjesto između turkijskoga svijeta i Fergane.” Spominje se i u sljedećoj izreci: “**Dok** ti velika nevolja **ne dode**, nemoj prelazi ovaj put strminama saliven, jer je on neprohodan i uvijek je snijegom prekriven.”

U primjerima (40), (41), (42) i (43) označavaju se značenjske strukture leksema *öküz (vo)* i *yalga (neprohodan put)* te glagolâ *tutmak (držati / pridržati, hvatati / uhvatiti)* i *tikmek (šiti / sašiti, zašiti, saditi / posaditi, zasaditi, gristi / ugristi)*, a uočava se da se navode adverbijalne skupine u kojima kvazikonverb na *-GInça* ima funkciju upravnoga člana. “Kada se govori o klasifikaciji infinitivnih glagolskih oblika u turkijskim jezicima, veliki broj turkologa ne navodi nikakvu distinkciju između konverba i kvazikonverba, već obje ove infinitne skupine kategoriziraju kao konverbe. Ipak, neki turkolozi ukazuju na distinkciju između konverba i kvazikonverba u njihovoj morfološkoj strukturi. Uzimajući u obzir morfološki kriterij, konverbi se tvore dodavanjem samosvojnih sufiksa na korijen ili osnovu glagola, dok su kvazikonverbi heterogeni glagolski oblici koji imaju identične značenjske strukture kao i konverbi” (Solak–Bašić 2020: 59 cit. prema Čaušević 2018: 280).

U primjeru (40) iskazuje se značenjska struktura leksema *öküz (vo)*, a prilikom iskazivanja značenjske strukture te leksema navodi se izreka u kojoj se kvazikonverbni nastavak *-GInça* dodaje na korijen pomoćnoga glagola *bolmak (biti / postati)*. U toj se izreci uočava da se adverbijalnom skupinom u kojoj kvazikonverb na *-GInça* ima funkciju upravnoga člana izražava komparacija dvije radnje po nejednakosti. U primjeru (41) izražava se značenjska struktura glagola *tutmak (držati / pridržati, hvatati / uhvatiti)*, a u okviru izražavanja značenjske strukture toga glagola navodi se izreka u kojoj se kvazikonverbni sufiks *-GInça* dodaje na korijen glagola čija se značenjska struktura pojašnjava. I u toj se izreci može vidjeti da se adverbijalnom skupinom s kvazikonverbnom na *-GInça* iskazuje komparacije dvije radnje po nejednakosti.

U primjeru (42) objašnjava se značenjska struktura glagola *tikmek (šiti / sašiti, zašiti, saditi / posaditi, zasaditi, gristi / ugristi)*, a prilikom objašnjavanja značenjske strukture toga glagola navodi se izreka u kojoj se odrični oblik kvazikonverbnoga nastavka *-GInça* dodaje na korijen glagola čija se značenjska struktura objašnjava te na korijen glagola *tilemek (željeti / poželjeti, htjeti, tražiti / zatražiti)*. U toj se izreci primjećuje da se odričnim oblikom adverbijalne skupine s kvazikonverbnom na *-GInça* izražava vremenska tačka do koje traje radnja koja se izražava korelativnim glagolom kojem je adverbijalna skupina podređena. Zapravo, u ovome se primjeru

odričnim oblikom adverbijalnih skupina s kvazikonverbnom na *-GInçA* izražava krajnja tačka vremenskoga trajanja odričnoga oblika korelativnih glagola *önmek* (*završavati se / završiti se, rasti / narasti, uspijevati / uspjeti*) i *bulmak* (*nalaziti / naći, pronalaziti / pronaći*), kojima su adverbijalne skupine podređene. U primjeru (43) pojašnjava se značenjska struktura lekseme *yalga* (*neprohodan put*), a u okviru pojašnjavanja značenjske strukture te lekseme navodi se izreka u kojoj se odrični oblik kvazikonverbnoga nastavka *-GInçA* dodaje na korijen glagola *kelmek* (*dolaziti / doći*). I u toj se izreci može primijetiti da se odričnim oblikom adverbijalne skupine s kvazikonverbnom na *-GInçA* iskazuje krajnja tačka vremenskoga trajanja odričnoga oblika korelativnoga glagola *keçmek* (*prolaziti / proći*), kojem je adverbijalna skupina podređena. Primjeri iz djela *Dîvânü Lügâtî 't-Türk* ukazuju na činjenicu da se potvrdnim oblikom adverbijalnih skupina s kvazikonverbnom na *-GInçA* iskazuje komparacija dvije radnje po nejednakosti [v. (40) i (41)], dok se odričnim oblikom adverbijalnih skupina s kvazikonverbnom na *-GInçA* izražava krajnja tačka vremenskoga trajanja radnje koja se imenuje korelativnim glagolom [v. (42) i (43)]. Turkolozi se razilaze u mišljenjima kada je u pitanju morfološka struktura kvazikonverba na *-GInçA*. Jedna skupina turkologa zastupa tvrdnju da se ovaj kvazikonverb tvori pomoću deverbalnoga derivacijskog sufiksa za tvorbu imenica -g, prisvojnoga sufiksa za treće lice jednine i dezinencijalnoga padežnog nastavka za izražavanje relativ-ekvativa. Druga skupina turkologa zastupa tvrdnju da se kvazikonverb na *-GInçA* tvori pomoću deverbalnoga sufiksa za izvođenje pridjeva (ili imenica koje ukazuju na rezultat ili objekt radnje) -gIn i padežnoga nastavka za relativ-ekvativ (v. Gabain 1945: 287; Çağatay 1978: 247; Ergin 1993: 323).

(44) kut: Kutluluk, devlet. Bu sözde alınarak “kutluğ” denir. Şu parçada dahi gelmiştir:

Kut kuviğ berse idhim kulıña

Künde işi **yükseben** yokar agar (DLT I: 320)

kut: Sreća, radost. Na temelju ove riječi kaže se sretan. Spominje se i u sljedećim stihovima:

Ako Gospodar podari svome robu blagodat, radost i sreću

Njegov će posao rasti **penjući se** svaki dan na tačku veću

(45) erküz: “erküz suw = ilkbahara doğru karların ve buzların erimesinden hasıl olan su“. Şu kıt'ada da gelmiştir:

Yay **baruban** erküzi

Aktı akın munduzı

Toğdı yaruk yulduzı

Tıñle sözüm külgüsüz (DLT I: 96)

erküz: “kapajuća voda = voda koja se pojavljuje topljenjem snijega i leda pred dolazak proljeća.“ Spominje se i u sljedećoj strofi:

Led i snjegovi koji se tope **dok nam** proljeće **stiže**

Pretvoriše se u nabujalu rijeku koja teče sve bliže

Jutarnja se zvijezda iz dubokog sna polahko diže

A ti poslušaj bez smijeha ove riječi koje se rijetko bilježe

(46) öğrendi: “ol bilig öğrendi = o, bilgi öğrendi“, (öğrenür – öğrenmek). Şu parçada dahi gelmiştir:

Erdem tile **öğrenüben** bolma küvez

Erdemsizin öğünse eñmegudhe añar (DLT I: 252)

öğrendi: “On je naučio znanje“, (učiti / naučiti). Spominje se i u sljedećim stihovima:

Çastan budi i ne oholi se **dok se upoznajeş** sa znanjem

Jer se ohol i neznalica na dan ispita začude svojim stanjem

U primjerima (44), (45) i (46) opisuju se značenjske strukture leksema *kut (sreća)* i *erküz (kapajuća voda)* te glagola *öğrenmek (učiti / naučiti)*, a može se vidjeti da se navode adverbijalne skupine u kojima kvazikonverb na *-(U)BAn* ima funkciju upravnoga člana. U primjeru (44) ukazuje se na značenjsku strukturu lekseme *kut (sreća)*, a prilikom ukazivanja na značenjsku strukturu te lekseme navode se stihovi u kojima se kvazikonverbnii nastavak *-(U)BAn* dodaje na osnovu glagola *yüksemek (penjati se / popeti se, rasti / narasti, povećavati se / povećati se)*. U tim se stihovima može primijetiti da se adverbijalnom skupinom u kojoj kvazikonverb na *-(U)BAn* ima funkciju upravnoga člana ukazuje na način vršenja radnje, odnosno na okolnosti u kojima se radnja realizira.

U primjeru (45) opisuje se značenjska struktura lekseme *erküz (kapajuća voda)*, a u okviru opisivanja značenjske strukture te lekseme navode se stihovi u kojima se kvazikonverbnii sufiks *-(U)BAn* dodaje na korijen glagola *barmak (ići, odlaziti / otići, dolaziti / doći, stići)*. U tim se stihovima može uočiti da se adverbijalnom skupinom s kvazikonverbnom na *-(U)BAn* iskazuje istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se izražava korelativnim glagolom *akmak (teći / isteći, curiti / iscuriti, kapati / iskapati)*, kojem je adverbijalna skupina podređena. U primjeru (46) govori se o značenjskoj strukturi glagola *öğrenmek (učiti / naučiti)*, a prilikom opisivanja značenjske strukture toga glagola navode se stihovi u kojima se kvazikonverbnii nastavak *-(U)BAn* dodaje na korijen glagola čija se značenjska struktura opisuje. I u tim se stihovima uočava da se adverbijalnom skupinom s kvazikonverbnom na *-(U)BAn* izražava istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se označava korelativnim glagolom *bolmak (biti / postati)*, kojem je adverbijalna skupina podređena.

Primjeri iz djela Mahmuda Kaşgarija pokazuju da se adverbijalnim skupinama u kojima kvazikonverb na *-(U)BAn* ima funkciju upravnoga člana može ukazivati na način vršenja radnje, odnosno na okolnosti u kojima se radnja realizira [v. (44)]. Isto tako, primjeri iz djela *Dîvânü Lügâtî't-Türk* pokazuju da se adverbijalnim skupinama s kvazikonverbnom na *-(U)BAn* može označavati istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se iskazuje korelativnim glagolom kojem je adverbijalna skupina podređena [v. (45) i (46)]. Kada je u pitanju morfološki kriterij, većina turkologa zastupa tvrdnju da se kvazikonverb na *-(U)BAn* tvori pomoću konverbnih sufiksa *-(I)p* i *-An*. Ovaj kvazikonverbnii nastavak ima formu *-BAn* kada se dodaje na korijen ili osnovu glagola koji se završavaju vokalom [v. (44)], dok se upotrebljava u formi *-UBAn* kada se dodaje na korijen ili osnovu glagola koji se završavaju konsonantom [v. (45) i (46)] (v. Korkmaz 1995b: 182–184).

(47) öç: Hınç, kin. Şu parçada da gelmiştir:

Öç kek kamuğ kişiniñ yañuk üze alim bil
Edhgülügüğ **uğança** eligin bile telim kıl. (DLT I: 43–44)

öç: Mržnja, bijes. Spominje se i u sljedećim stihovima:

Znaj da je mržnja poput nekog magneta za kojim svi ljudi trče
A ti čini dobro **dokle god ti** posljednji atom **snage** u venama **dotječe**

(48) sayraşdı: “olar telim sayraşdılar = onlar çok konuşular“, (onlar, sayıklar gibi çok söz konuşular). “kuşlar sayraşdı = kuşlar ötüştü“. Şu parçada dahi gelmiştir:

Yaruk yulduz **togarda** udhnu kelip bakar men
Satulayu sayraşıp tatlığ ünün kuş öter (DLT III: 194)

sayraşdı: “Oni su mnogo brzo pričali“, (oni su izgovorili mnogo riječi kao da buncaju). “Ptice su cvrkutale.“ Spominje se i u sljedećim stihovima:

Ja ću se trgnuti iz sna **dok se** jutranja zvijezda na nebu **bude rađala**
Gledat ću drveće i uživati dok ugodna pjesma ptica bude odzvanjala

U primjerima (47) i (48) iskazuju se značenjske strukture lekseme *öç* (*mržnja*, *bijes*) i glagola *sayraşmak* (*buncati*, *brzo pričati*, *cvrkutati*), a primjećuje se da se navode adverbijalne skupine u kojima kvazikonverbi na *-GAnça* i *-(A/I)rDA* imaju funkciju upravnoga člana. U primjeru (47) izražava se značenjska struktura lekseme *öç* (*mržnja*, *bijes*), a prilikom izražavanja značenjske strukture te lekseme navode se stihovi u kojima se kvazikonverbnii sufiks *-GAnça* dodaje na korijen glagola *umak* (*biti sposoban*, *imati snage*). U tim se stihovima može primijetiti da se adverbijalnom skupinom s kvazikonverbnom na *-GAnça* ukazuje na vremensku tačku do koje traje radnja koja se imenuje korelativnim glagolom *kılmak* (*činiti* / *učiniti*, *raditi* / *uraditi*), kojem je adverbijalna skupina podređena. Kada je u pitanju morfološki kriterij, navedeni se kvazikonverb tvori pomoću participskoga nastavka *-GAn* i padežnoga sufiksa za relativ-ekvativ (v. Güner 2008: 611).

U primjeru (48) izražava se značenjska struktura glagola *sayraşmak* (*buncati*, *brzo pričati*, *cvrkutati*), a u okviru opisivanja značenjske strukture toga glagola navode se stihovi u kojima se kvazikonverbnii nastavak *-(A/I)rDA* dodaje na korijen glagola *togmak* (*rađati se* / *roditi se*). U tim se stihovima može vidjeti da se adverbijalnom skupinom u kojoj kvazikonverb na *-(A/I)rDA* ima funkciju upravnoga člana izražava istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se označava korelativnim glagolom *kelmek* (*dolaziti* / *doći*), kojem je adverbijalna skupina podređena. Kada se govori o morfološkom kriteriju, navedeni se kvazikonverb tvori pomoću participa prezenta na *-r* i lokativnoga nastavka *-DA* (v. Ölmez–Kaçalın 2011: 59).

ZAKLJUČAK

U radu su analizirani primjeri iz djela *Dîvânü Lügâtî't-Türk* u kojima se upotrebljavaju infinitivni glagolski oblici koji nastaju preoblikom ishodišnih rečenica. U djelu koje je bilo predmet analize evidentira se upotreba glagolskih imenica na *-mA* [v. (1), (2) i (3)], *-mAk* [v. (4) i (5)] i *-Iş* [v. (6) i (7)]. U analiziranim primjerima moglo se vidjeti da se navedene glagolske imenice upotrebljavaju u funkciji subjekta [v. (1), (4) i (6)] i objekta [v. (2), (3), (5) i (7)].

U djelu *Dîvânü Lügâti't-Türk* bilježi se upotreba atributskih konstrukcija u kojima funkciju upravnoga člana imaju participi na *-mİş* [v. (8), (9) i (10)], *-DUk* [v. (11) i (12)], *-DI* [v. (13), (14) i (15)], *-Ar* [v. (16) i (17)], *-GAn* [v. (18), (19) i (20)], *-AsI* [v. (21) i (22)], *-DAçI* [v. (23) i (24)] i *-GU* [v. (25) i (26)]. Analiza konkretnih primjera ukazala je na činjenicu da se atributskim skupinama u kojima particip na *-mİş* ima funkciju upravnoga člana ispoljava radnja koja se realizirala prije trenutka govora [v. (8), (9) i (10)]. Analiza konkretnih primjera pokazala je da se atributskim skupinama s participima na *-DUk* i *-DI* može označavati i sfera prošlosti i sfera sadašnjosti [v. (11), (12), (13), (14) i (15)]. U analizi se pokazalo da se atributskim skupinama s participima na *-Ar* i *-GAn* imenuje radnja koja se realizira u sadašnjem vremenu i koja se kontinuirano ponavlja prelazeći u svojstvo [v. (16), (17), (18), (19) i (20)]. U analizi se vidjelo da se atributskim konstrukcijama s participima na *-AsI*, *-DAçI* i *-GU* iskazuje radnja koja će se, prema objektivnoj procjeni ili subjektivnome uvjerenju govornika, neizostavno realizirati nakon trenutka govora [v. (21), (22), (23), (24), (25) i (26)].

U djelu Mahmuda Kašgarijaevidendira se upotreba konverbâ na *-A* [v. (27) i (28)], *-(y)U* [v. (29), (30) i (31)], *-GAll* [v. (32), (33) i (34)], *-ken* [v. (35) i (36)] i *-(I)p* [v. (37), (38) i (39)], te kvazikonverbâ na *-GInçA* [v. (40), (41), (42) i (43)], *-(U)BAñ* [v. (44), (45) i (46)], *-GAnçA* [v. (47)] i *-(A/I)rDA* [v. (48)]. Analiza primjera iz djela Mahmuda Kašgarija ukazuje na činjenicu da se konverbi na *-A* [v. (27) i (28)] i *-(y)U* [v. (29), (30) i (31)] svrstavaju u skupinu konverba načina jer se njima izražava način vršenja radnje, odnosno okolnosti u kojima se radnja realizira. S druge strane, konverbi na *-GAll* [v. (32), (33) i (34)] i *-ken* [v. (35) i (36)] uvrštavaju se u skupinu konverba vremena. Naime, adverbijalnim skupinama s konverbom na *-Gall* može se označavati prijevremenost [v. (32)] i istovremenost [v. (33)] u odnosu na radnju koja se iskazuje korelativnim glagolom. Pored toga, ovim se konverbom može izražavati i namjerno značenje [v. (34)]. Adverbijalnim skupinama u kojima konverb na *-ken* ima funkciju upravnoga člana ukazuje se na istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se iskazuje korelativnim glagolom [v. (35) i (36)]. Konverb na *-(I)p* ne može se svrstati ni u skupinu konverba načina ni u skupinu konverba vremena. Ovim se konverbom označava sintaksička koordinacija dvije radnje koje se mogu vremenski uspoređivati [v. (37), (38) i (39)].

U analizi primjera iz djela *Dîvânü Lügâti't-Türk* može se vidjeti da se potvrdnim oblikom adverbijalnih skupina s kvazikonverbom na *-GInçA* iskazuje komparacija dvije radnje po nejednakosti [v. (40) i (41)], dok se odričnim oblikom adverbijalnih skupina s kvazikonverbom na *-GInçA* izražava krajnja tačka vremenskoga trajanja radnje koja se imenuje korelativnim glagolom [v. (42) i (43)]. I adverbijalnim skupinama s kvazikonverboma na *-GAnçA* ukazuje se na vremensku tačku do koje traje radnja koja se imenuje korelativnim glagolom [v. (47)]. Adverbijalnim skupinama u kojima kvazikonverb na *-(U)BAñ* ima funkciju upravnoga člana može se ukazivati na način vršenja radnje, odnosno na okolnosti u kojima se radnja realizira [v. (44)], ali se, također, ovim kvazikonverbom može izražavati i istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se označava korelativnim glagolom kojem je adverbijalna skupina podređena [v. (45) i (46)]. Istovremenost realiziranja radnje s radnjom koja se imenuje korelativnim glagolom može se iskazivati i adverbijalnim skupinama u kojima kvazikonverb na *-(A/I)rDA* ima funkciju

upravnoga člana [v. (48)]. Rezultati dobijeni u analizi trebali bi doprinijeti boljem razumijevanju procesa u okviru kojih se u turkijskim jezicima ishodišne rečenice preoblikuju u infinitne glagolske oblike.

Skraćenice

DLT I – Atalay, Besim (1985), *Dîvânü Lügati't-Türk Tercümesi I*, Cilt I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DLT II – Atalay, Besim (1986a), *Dîvânü Lügati't-Türk Tercümesi II*, Cilt II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DLT III – Atalay, Besim (1986b), *Dîvânü Lügati't-Türk Tercümesi III*, Cilt III, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Literatura:

1. Arı, Orhan (2004), *Divanü Lügati't-Türk'teki Metinler Üzerine Bir Sentaks İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı, Kahramanmaraş.
2. Atalay, Besim (1985), *Dîvânü Lügati't-Türk Tercümesi I*, Cilt I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
3. Atalay, Besim (1986a), *Dîvânü Lügati't-Türk Tercümesi II*, Cilt II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
4. Atalay, Besim (1986b), *Dîvânü Lügati't-Türk Tercümesi III*, Cilt III, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
5. Bayraktar, Nesrin (2004), *Türkçede Fiilimsiler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
6. Çağatay, Saadet (1948), “Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları II Partisipler“, *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*, C. V, S. 5, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 525–552.
7. Çağatay, Saadet (1978), “Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları III Gerundifler“, *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 235–252.
8. Čaušević, Ekrem (1996), *Gramatika suvremenoga turskog jezika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
9. Čaušević, Ekrem (2018), *Ustroj, sintaksa i semantika infinitnih glagolskih oblika u turskom jeziku: turski i hrvatski jezik u usporedbi i kontrastiranju*, Ibis grafika, Zagreb.
10. Dankoff, Robert, James Kelly (1982), *Compendium of the Turkic Dialects (Dîwân Lugât at-Türk)*, Harvard University Press, Cambridge.
11. Eraslan, Kemal (1980), *Eski Türkçede İsim-Fiiller*, İstanbul Üniveristesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
12. Ergin, Muharrem (1993), *Türk Dil Bilgisi*, 21. Baskı, Bayrak Basım Yayım Tanıtım, İstanbul.

13. Gabain, Annemarie Von (1945), *Özbekische Grammatik*, Otto Harrassowitz, Leipzig – Wien.
14. Gabain, Annemarie Von (1988), *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren: Mehmet Akalın, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
15. Güner, Galip (2008), *Karahanlı Türkçesinde Fiil*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
16. Hacıeminoğlu, Necmettin (1996), *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
17. Korkmaz, Zeynep (1995a), “-ası/-esiGelecek Zaman Sıfat-fiil (Participium) Ekinin Yapısı Üzerine“, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 145–150.
18. Korkmaz, Zeynep (1995b), “Türkçede -n Zarf-Fiil Eki ile -pan / -pen Eki ve Türemeleri“, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 179–188.
19. Korkmaz, Zeynep (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
20. Mansuroğlu, Mecdut (1960), “Türkiye Türkçesi Söz Yapımı Üzerine Notlar“, *TDED*, C. X, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 5–25.
21. Ölmez, Zuhâl, Mustafa Kaçalın (2011), *XI-XIII. Yüzyıllar Türk Dili*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
22. Solak, Edina, Mirza Bašić (2020), “Prilog proučavanju konverbâ i kvazikonverbâ u djelu Kutadgu bilig i savremenome turskom jeziku“, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, vol. 69, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 47–69.
23. Tekin, Talat (2004a), “On the Old Turkic Verbal Noun Suffix {-dOK}“, *Makaleler II–Tarihi Türk Yazı Dilleri*, (yay. haz.) Emine Yılmaz, Nurettin Demir, Öncü Kitap, Ankara, 529–537.
24. Tekin, Talat (2004b), “On the Turkic Gerundial Suffix“, *Makaleler II–Tarihi Türk Yazı Dilleri*, (yay. haz.) Emine Yılmaz, Nurettin Demir, Öncü Kitap, Ankara, 613–624.
25. Toprak, Funda (2005), *Harezm Türkçesinde Fiil*, Simurg Yayınları, Ankara.

SOME OBSERVATIONS REGARDING NOMINALIZATION, ATTRIBUTION AND ADVERBIALIZATION IN *DÎVÂNÜ LÜĞÂTİ’T-TÜRK*

Summary

In the grammatical structure of Turkic languages, nominalization, attribution and adverbialization are processes when original sentences with finite predicates are transformed into infinite verb forms. Such infinite verb forms express syntactic subordination which is a characteristic of the grammatical structure of Turkic languages. This paper analyzes grammatical and semantical structures of infinite verb forms made by transforming original sentences in the processes of nominalization,

attribution and adverbialization in Dîvânü Lügâti't-Türk by Mahmud al-Kashgari. Such analysis should contribute to the better understanding of sentence subordination structure in Turkic languages.

Key words: *nominalization, attribution, adverbialization, syntactic subordination, Mahmud al-Kashgari*